

6. FELADAT

A feladat a II. világháború utáni magyar gazdaságpolitikához kapcsolódik. A források és saját ismeretei alapján hasonlítsa össze a Rákosi- és Kádár-korszak agrárpolitikáját, és annak elfogadottságát a magyar társadalomban! *Használja a középiskolai történelmi atlaszt!*

Válaszát a következő szempontok alapján fejtse ki:

- + a szovjetizálás előzményei, földkérdés a II. világháború után;
- + az agrárpolitika céljai;
- + az agrárpolitika eszközei;
- + a tulajdonosi szerkezet változása;
- + az agrárszektor teljesítménye.

Források

Év	A szövetkezetek földterülete (1000 hektár)
1949	43
1950	235
1951	702
1952	1005
1953	1383
1955	1213
1956	597
1957	820
1958	958
1959	2620
1960	3941
1961	4539

„A szocializmus építésének idején a külső és belső ellenség dühe, támadása fokozódik. Az Államvédelmi Hatóság szerepe ebben a korszakban még nagyobb, mint eddig volt. A megnövekedett feladatoknak tapasztalatokban, tudásban megerősödve, a Párt mögé sorakozva tesz eleget ötesztendő Államvédelmi Hatóságunk. A jól végzett munka tudatával indulhatnak új harcaikba.” (A Szabad Nép az ÁVH születésnapján, 1953.)

„A szocialista nemzeti egység politikája alapján egyesíteni kell mindenkit, aki a szocializmus és a béke ügyéért tevékenykedik. Össze kell fogni a kommunistákat és a párton kívülieket, a rendszer politikailag aktív támogatóit és a ma még ingadozókat, közömböseket, a materialista világnézet híveit és a vallásos érzületű embereket egyaránt. A szocialista társadalom felépítése az egész nemzet ügye.” (Kádár János: Válogatott beszédek, 1962)

Tanfelügyelő érkezik az iskolába az ötvenes évek elején, meglátogat egy osztályt, és felteszi a szokásos beugrató kérdést:

– Na gyerekek, ki tudja, mi volt korábban: a tyúk, vagy a tojás?

Pistikére mutat, aki kis gondolkodás után így válaszol:

– Én csak azt tudom tanár úr, hogy korábban tyúk is volt, meg tojás is!

Éljen augusztus 26,50!
Karikatúra 1979-ből

I. A feladat értelmezése

A források és saját ismeretei alapján hasonlítsa össze a Rákosi- és Kádár-korszak agrárpolitikáját, és annak elfogadottságát a magyar társadalomban! (dőlt és aláhúzott kiemelés a kulcselemek a feladatban és az irányító szempontoknál)

Válaszát a következő szempontok alapján fejtse ki:

- + a szovjetizálás előzményei, földkérdés a II. világháború után;
- + az agrárpolitika céljai;
- + az agrárpolitika eszközei;

- + a tulajdonosi szerkezet változása;
- + az agrárszektor teljesítménye.

II. Források elemzése (színekkel jelölve a tartalom)

	1.1. forrás	reláció	1.2. forrás
kollektív- vizálás	■ 1949–1953 között a szövetkezetek területe 32-szeresére nőtt ■ az első évhez képest ötszörös növekedés későbbiekben jelentősen lassult	<	■ Nagy Imre első miniszterelnöksége alatt csökkent a szövetkezetek területe ■ 1957 után újabb lendületet vett a szövetkezetesítés ■ 1957–1962 között a szövetkezetek területe 5,5-szeresére nőtt ■ 1949–1961 között 105-szörösére nőtt a szövetkezetek területe ■ legjelentősebb változás 1958–1960 között
	2.1. forrás		2.2. forrás
állami célok és eszközök	■ a szocializmus építését terrorral is elő kell segíteni ■ a Párt irányításával valósul meg ■ végrehajtó eszköz az ÁVH, lásd „harcba indul” ■ alapelv: „aki nincs velünk, az ellenünk van”	↔	■ cél: szocializmus és béke → szocialista nemzeti egység ■ az ingadozók és közömbösök megnyerése az összefogás által, lásd „egész nemzet ügye” ■ a megtorlás utáni konszolidáció kezdetén meghirdetett alapelv: élni és élni hagyni / aki nincs ellenünk, az velünk van ■ kádári alku: a magánélet biztonsága + a szerény gyarapodás → cserébe a diktatúra elfogadása → állami ellenőrzés DE! a hétköznapiak átpolitizáltsága csökkent

	3.1. forrás		3.2. forrás
az agrár-szektor teljesítménye	■ áruhiány → nélkülözés	↔	■ a kirakat alapján árubőség van DE! infláció is ■ gulyáskommunizmus ■ kirakat kettős jelentése: egy bolt árukészlete + egy ország kifelé mutatott propagandája

III. Az atlaszból felhasználható adatok

- + a keleti tömb országainak gazdasági együttműködése az 1949-ben létrehozott Kölcsonös Gazdasági Segítség Tanácsa (KGST) – 64/a
- + jelentős teljesítményű állami gazdaságok: pl. Bábolna, Mezőhegyes, Baja – 69/a
- + jelentős bortermelő állami gazdaság: pl. Tokaj, Hosszúhegy, Boglárlelle, – 69/a

IV. Az esszé vázlata

Bevezetés

- + földosztás 1945 – kisbirtokok létrehozása

Tárgyalás

- + a tervgazdaság, szocialista gazdasági modell kialakítása
- + kollektivizálás a Rákosi-korszakban (1949–1953/1956)
- + kollektivizálás a Kádár-korszakban (1958–1988)
- + terror Rákosi alatt
- + puha diktatúra Kádár alatt

Befejezés

- + a kádári időszak agrárkonjunktúrája

Összehasonlító táblázat az eseményeket alakító, forrásokban nem említett összefüggések feltárásához

	Rákosi	reláció	Kádár
a szovjetizálás előzményei	■ II. világháború végén szovjet megszállás + katasztrofális gazdasági helyzet → újjáépítés → erőteljes állami		—

	beavatkozás, pl. földreform (1945 tavasza) ■ nagybirtokrendszer felszámolása ■ gazdaságilag kevésbé életképes kisbirtokok aránya nő ■ államosítás és a hároméves terv (1947) → a sztálini típusú gazdasági fordulat előkészítése		—
állami célok és eszközök	■ alap a megtermelt javak állami újraelosztása (tervgazdaság) ■ a korábbi nagy agrárgazdaságok egy része állami gazdaság (pl. Mezőhegyes, Bábolna)		
a tulajdonosi szerkezet változása	■ hidegháború → a nehézipar fejlesztéséhez szükséges tőke a mezőgazdaság / az infrastruktúra / az életszínvonal rovására → kollektivizálás	<	■ Sztálin halála → Nagy Imre (1953–55) reformjai: ki lehetett lépni a termelészövetkezetekből, DE! a Kádár-korszakban újbóli kollektivizálás → megszűntek a magán paraszti gazdaságok ← kényszer DE! nem az ötvenes évek elejének durva módszerei
	kötelező beszolgáltatás → kollektivizálás kényszerítése ■ beszolgáltatás: a magángazdától meghatározott mennyiségű termék rögzített árú állami felvásárlása ■ birtoknagyság alapján számolták, DE! kulákokra magasabb szorzók ■ padlássöprés: a terménybeadás erőszakos végrehajtása / nemcsak a begyűjtésben előírt mennyiség, hanem a termelői fejadag és a következő évi vetőmag is	↔	■ tömeges kollektivizálás → közvetlen tervutasítás az agrárgazdaságban is DE! engedélyezték a háztájit → a megtermelt áru szabad értékesítése → magasabb színvonalú ellátás ■ a gazdagodás lehetősége a parasztság számára ■ a szövetkezetek önállósága fokozatosan szélesedett ■ a mezőgazdaságban felhasználható fejlesztési források jelentős emelése ■ → eredmény: az életszínvonal emelése: teljes foglalkoztatottság és folyamatosan növekvő jövedelmek → gulyáskommunizmus

az agrár-szektor teljesítménye	■ DE! a termelés nem a valós igények és gazdasági elvek alapján + hozzá nem értés a vezetők részéről → hiány-gazdaság → jegyrendszer	↔	■ az agrárgazdaság magyar sikerágazat a nyolcvanas évek elejéig
--------------------------------	--	---	---

V. Egy lehetséges megoldás

Értékelési
útmutató
az interneten.

Egy lehetséges megoldás, ami az érettségi formai elvárásainak is megfelel. A feladathoz készült értékelési útmutató jelzi, hogy az itt szereplők mellett más tartalmak, következtetések is elfogadhatók, de a feladat megírásakor Ön is törekedjen arra, hogy a legkézenfekvőbb elemek jelenjenek meg a kidolgozásban.

A II. világháború végén szovjet megszállás alatt maradt ország gazdasága katasztrofális helyzetben volt. Az állam erőteljes beavatkozásával megkezdtek az újjáépítést, aminek részeként az 1945 tavaszán végrehajtott földreformmal felszámolták a nagybirtokrendszert, ugyanakkor megnőtt a gazdaságilag kevésbé életképes kisbirtokok aránya.

Az államosítás és a hároméves terv (1947) készítette elő a sztálini típusú gazdasági fordulatot, aminek az alapja a megtermelt javak állami újraelosztása (tervgazdaság). Miután a termelés nem a valós igények és gazdasági elvek alapján szerveződött, az ellátási probléma a szocialista gazdaság működésének természetes velejárójává vált.

A Rákosi-korszakban (1949–1953/56) a nehézipar fejlesztéséhez szükséges tőkét – sztálini mintára – a mezőgazdaság, az infrastruktúra és az életszínvonal rovására csoportosították át. Ezért megkezdődött a kollektivizálás, de az első évre jellemző ötszörös növekedési ütemet nem tudták tartani, hiszen az erőszakos módszerek miatt a parasztság ellenállt. A kollektivizálást próbálták ösztönözni a kötelező beszolgáltatás rendszerével, eszerint minden magángazda meghatározott mennyiségű terméket rögzített áron kellett eladjon az állami felvásárlóknak.

Sztálin halála után Nagy Imre (1953–55) reformjainak részeként ki lehetett lépni a termelőszövetkezetekből. Az 1956-os forradalom leverésekor hatalomra jutott Kádár János (1956–1988) azonban újbóli kollektivizálással megszüntette a paraszti magángazdaságokat. Bár a szövetkezeteket kényszerrel hozták létre, nem tértek vissza a Rákosi-korszak durva módszereihez. A tömeges kollektivizálással az agrárgazdaságban is megvalósult végül az állami ellenőrzés, de engedélyezték a magántulajdonban hagyott kis földterületen a háztáji gazdálkodást. Az itt megtermelt árut szabadon lehetett értékesíteni, ez a rendszer tehát egyszerre biztosította a magasabb színvonalú ellátást és a gazdagodás lehetőségét a paraszt számára. A Rákosi-korszakhoz képest fokozatosan szélesedett a szövetkezetek önállósága, és jelentősen megemelték fejlesztési források összegét a mezőgazdaságban.